

Prehľad učiva – informácia pre rodiča, opakovací materiál pre dieťa
4. ročník
VLASTIVEDA

MAPA

- vyjadriť vlastnými slovami, čo je mapa
- určiť svetové strany na mape
- identifikovať znaky na mape (farby, tvary)
- odmerať podľa nakreslenej (grafickej) mierky vzdialenosti na mape

SLOVENSKO NA MAPE

- ukázať polohu Slovenska na mape sveta a Európy
- ukázať na mape Slovenska svoju obec
- identifikovať päť najvýznamnejších kultúrnohistorických pamiatok Slovenska na mape (napr. Bratislavský hrad, Trenčiansky hrad, Čičmany, Sklený most v Piešťanoch, Levočský drevený oltár a pod..a prírodných divov Slovenska (napr. Sandberg, Herliansky gejzír, Súľovské skaly, Jánošíkove diery...),
- poznať národné parky
- poznať niektoré prírodné divy Slovenska
- rozlíšiť pomocou mapy najvýznamnejšie cesty Slovenskom

SLOVENSKO „Čítanie z mapy = prstom po mape“ od Tatier k Dunaju

- Poprad, Tatry, Ružomberok, Martin, Orava, Veľká Fatra, Malá Fatra, Kysuce, Žilina, Súľovské vrchy, Trenčín, Piešťany, Trnava, Malé Karpaty, Záhorie
- odlíšiť na ceste od Tatier k Dunaju tri známe pohoria
- prerozprávať dve povesti (legendy) z cesty od Tatier k Dunaju – napr. Tatranské oká, Bytčiansky drak, Trenčianska studňa lásky, O Jánošíkovi

SLOVENSKO „Čítanie z mapy = prstom po mape“ od Dunaja po Hornád

- Nitra, Banská Štiavnica, Štiavnické vrchy - Sitno, Banská Bystrica, Sliač
- prerozprávať dve povesti (legendy) z cesty od Dunaja po Hornád – O sitniaskych rytieroch, O bojníckom liečivom prameni, O muránskom hrade

SLOVENSKO „Čítanie z mapy = prstom po mape“ od Hornádu po Dunajec

- Košice, Východoslovenská nížina, Bardejov, Spiš, Levoča, Pieniny, Dunajec
- prerozprávať dve povesti (legendy) z cesty na východe Slovenska – napr. O mníchovy Cypriánovi z Červeného kláštora, O košickom zvonárovi, O šarišských muzikantoch

SLOVENSKO V MINULOSTI A DNES

6. storočie – osídľovanie územia dnešného Slovenska Slovanmi

9. storočie – vznik Veľkomoravskej ríše, príchod Konštantína a Metoda, panovanie Svätopluka (Svätoplukove prúty)

10. storočie - vznik Uhorska

13. storočie - vpády Tatárov do Uhorska

16. storočie - vpády Turkov do Uhorska

18. storočie – panovanie Márie Terézie

19. storočie – pôsobenie Ľudovíta Štúra

20. storočie - 1. svetová vojna - vznik Československej republiky - 2. svetová vojna - vznik Slovenskej republiky

SLOVENSKO NA MAPE

Kraje a krajské mestá, susedné štáty, Žilinský kraj, delenie podľa svetových strán

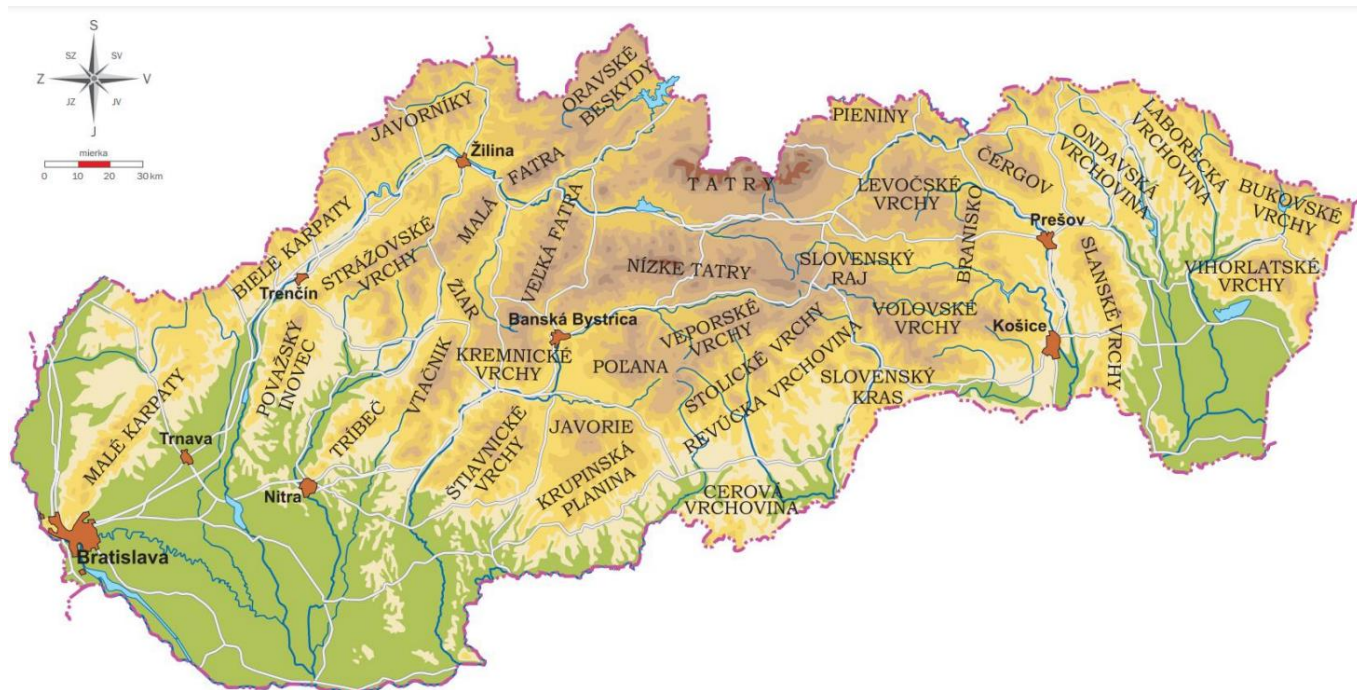

ZÁPADNÉ SLOVENSKO STREDNÉ SLOVENSKO VÝCHODNÉ SLOVENSKO

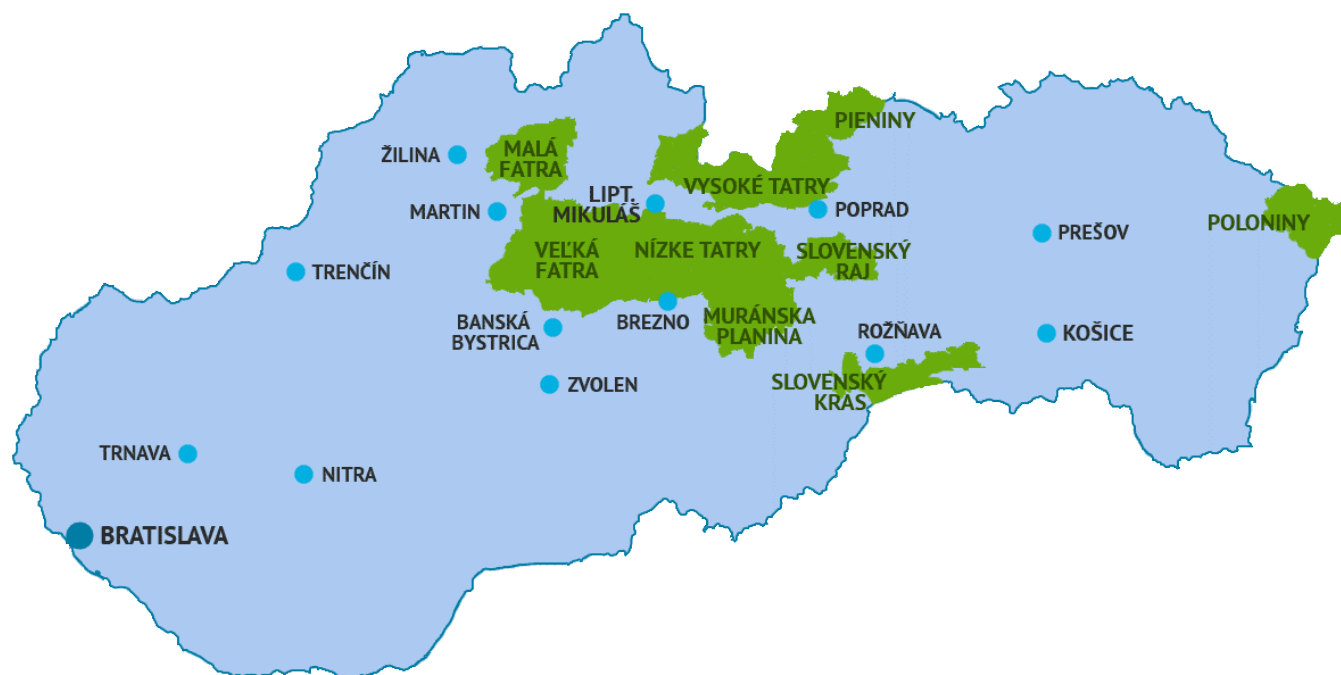
Kultúrno historické regióny Slovenska

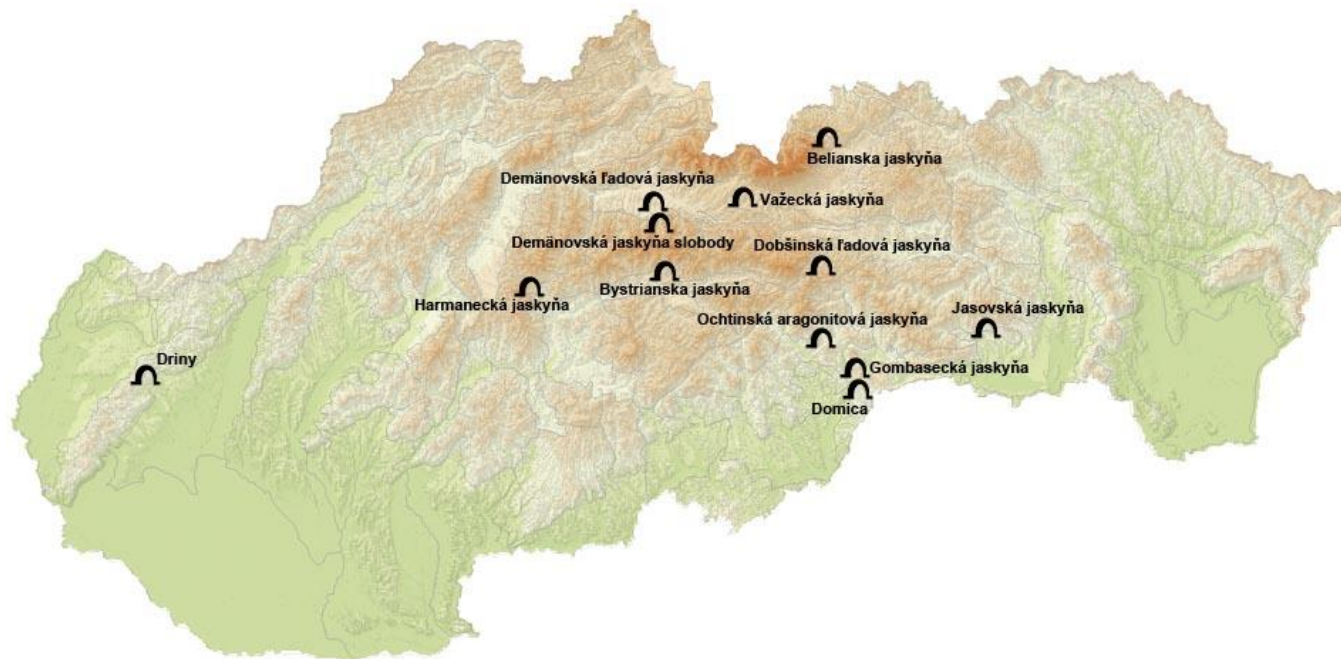
Pohoria, nížiny, rieky, krajské mestá, hlavné dopravné uzly

Národné parky

Jaskyne

POVESTI od Tatier k Dunaju

) Poveš o tatranských morských okách (autorsky spracované)

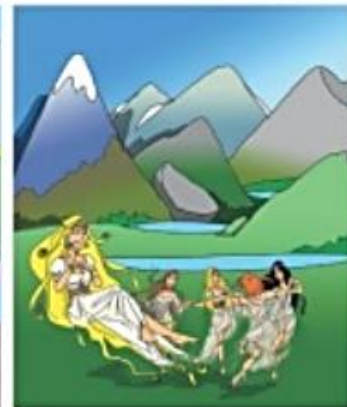
Kráľ mora uvidel krásnu tatranskú vilu, ako sa preháňa na perutiach vetra krajinou. Zamiloval sa do nej a prial si, aby zostala s ním v podmorskej krajine.

Vila však nechcela opustiť tatranské končiare ani svoje sestry vily. Premýšľal kráľ, ako ju získať. Zašiel za vodným škriatkom, ktorý mu poradil, aby vykopal tunel z morského dna až pod tatranské štíty.

Tisíce drobných mužikov prekopali podzemné tunely spod mora až pod samé Tatry. Potom vyrúbali otvor k zemskému povrchu. Morská voda tak prenikla do tatranských dolín a vytvorila nevidané jazerá.

Darmo morský kráľ dúfal, že sa mu podarí vilu cez jazerá stiahnuť do mora. Ona len z diaľky obdivovala ich krásu. Nahnevany sa vrátil naspäť do mora. Jazerá však zostali. Volajú ich morské oká.

Poveš o trenčianskej studni lásky

Tvrď bol cvengot mečov pod Trenčianskym hradom. To Zápoľského družina bránila hrad pred dotieravými Turkami.

Tí boj prehrali a pred pána hradu bol predvedený ich vodca. Až vtedy sa zistilo, že to bola žena – Fatima.

Pre zajatú Fatimu neboli steny žalára príjemné. Ale viera, že ju jej milý Omar vyslobodí, bola silná ako samotná láska.

Cena za slobodu krásnej Fatimy bola veľká. Omar sľúbil, že na hrade vykope studňu.

Po rokoch Omar svoj sľub splnil. Aj hrdý Zápoľský dodržal svoje slovo – za vodu v studni Fatimu prepustil.

Fatima, Omar a ich druhovia sa mohli pobrať domov. Na mieste, kde sa Fatime zachytil závoj o krik pri ceste,

) Povest' o Jánošíkovi (autorsky spracované)

Bolože to radosť, keď sa v jednej chudobnej rodine narodil malý chlapec. Dali mu meno Juraj.

Neskôr sa stal vojnovým zajatcom. Vo väzení sa zoznámil so zbojníkom Tomášom Uhorčíkom.

Ich nápad založiť zbojnícku družicu nenechal na seba dlho čakať. Čoskoro sa Juraj stal jej vodcom. Zemani, ale aj okoloidúci na Liptove, Orave, Považí a Gemeri sa museli mať na pozore.

Nakoniec Jánošíka chytili. Svojich druhov však neprezradil a skončil v rukách kata. Stihol ho trest smrti.

Poveš' o bytčianskom drakovi

Za dávnych, pradávnych čias bol na mieste dnešného bytčianskeho zámku hrad. Tu býval hradný pán a hradná pani, ktorí sa mali radi ako pes a mačka.

Hradná pani sa raz rozhodla otráviť svojho muža rybou z čertovho potoka. Kuchárka však rybu hodila do studne.

V studni z ryby vyrástol drak. Hradná pani si ho najprv chcela skrotiť, ale drak ju napokon zožral a odniesol aj hradného pána.

POVESTI od Dunaja po Hornád

Poveš o bojnickom liečivom prameni (autorsky spracované)

Bojnický hrad stál na mieste dnešného zámku. Neďaleko hradu vyvieral liečivý prameň. Jeho liečivá moc uzdravovala chorých zo širokej ďaleka.

Prameň nedal spať hradnému pánovi. Keďže to bol neskromný a chamtivý človek, chcel na ňom zbohatnúť. Zázračný prameň preto ohradil mrežou. Márne boli protesty chudoby. Žobrák s bar-

Prekliat preto boháča – nech sa mu zlato premení na kameň. Nahneváný pán mu barý vytrhol. Tie sa zapichli do zeme, z ktorej začala vyvierat voda.

Zo zeme chrlil prameň za prameňom. Hradnému pánovi zostali len oči pre plač a píné truhlice bezcenných kameňov.

) Poveš o Muránskom hrade (autorsky spracované)

Mária Séčiová bola hradnou paňou nedobytného Muránskeho hradu. Chodila oblečená ako vojak. Raz sa pod hradbami zhromaždili nepriateľské cisárske vojská pod velením Fraňa Velešeniho.

Veliteľ Velešeni poslal na hrad posla. Chcel, aby sa hrad vzdal cisárovi. Keď sa hradná pani dozvedela, že vojskám velí jej bývalá veľká láska, zostala prekvapená. No veliteľovi odkázala, že sa nevzdajú.

Začal sa tuhý boj. No Muránčania sa nedať. Fraňo Velešeni vedel, že prehráva kvôli tomu, lebo Máriu stále miluje. Vybral sa za ňou na hrad. Mária chcela, aby opustil cisárske vojská, inak skončí na šibeni. Veliteľ nesúhlasil. Na dvore ho čakal kat.

Fraňo Velešeni hrdo kráčať ku katovi. No Mária sa mu hodila do náručia. Z popraviška bol zrazu oltár. Láska zvíťazila nad mečom.

Legenda o sitnianskych rytieroch

Vo Veľkomoravských časoch bol pánom hradu Sitno, knieža Stojmír. Vo chvíli, keď si uvedomil, že postel', do ktorej si ľahol je jeho smrteľná, zavolať svojich dvoch synov a požiadal ich, aby žili v pokojnej spolupráci a dobre spravovali kraj. Nestalo sa. Rýchlo naverbovali vojsko jedného proti druhému a tĺkli sa a tĺkli. Preto veľkňaz rytierov prekliat, aby sitnianska skala všetkých pohltila a nepustila von prv, ako ich bude slovenský národ volať o pomoc, aby týmto spôsobom svoj hriech odčinili.

POVESTI od Hornádu po Dunajec

) Povešť o košickom zvonárovi (autorsky spracované)

Dóm svätej Alžbety si pamätá aj veľký požiar v Košiciach. Zvonár Urban tak ako každý večer opúšťal chrám a pobral sa do svojej veže.

Zbadal požiar a rozhodol sa, že zvolá ľudí na pomoc zvonením z veže. Myslel na druhých, na seba však nie. Oheň si zobral jeho telo navždy...

Veža odvtedy nesie meno tohto statočného a odvážneho človeka. Volá sa Urbanova veža.

) Povešť o šarišských muzikantoch (autorsky spracované)

Fašiangy v Giraltovciach nemali konca kraja. Ustatá štvorica šarišských muzikantov sa pobrala tmavým lesom. Nebolo im veľmi do reči, lebo za noc si zarobili veľmi málo.

Zrazu sa pred nimi objavil veľký tmavý koč so zapriahnutými koňmi. Museli doň nastúpiť. Koč sa s nimi pobral do samotného pekla.

V pekle museli predviesť svoje najlepšie muzikantské umenie. Nechceli predsa skončiť ako všetci veľkomažní šarišski páni – premeneň na kone či iné zvieratá.

Keď ich čerti po rokoch z pekla ľedva spoznali, svoje mesto ľedva spoznali. Dukátiky z výslužky sa rýchlo rozkotúľali. Odvtedy máme iní muzikanti rok čo rok čakajú na podobnú objednávku.

) Povešť o mníchovi Cypriánovi (autorsky spracované)

V Červenom kláštore pri Dunajci žil učený mních Cyprián. Jeho nepokojný duch ho neustále nútil bádať, skúmať, premýšľať a snívať. Túžil sa aspoň na chvíľu vzniesť do výšav a lietať.

Zostrojil si preto krídla. Odhodlal sa vyskúšať ich. Anjeli ho v sne varovali pred nebezpečenstvom, ale jeho túžba bola silnejšia.

Vzniesol sa vysoko do vzduchu a letel nad Tatrami. Keď plachtil nad vysokými horami, udel doňho blesk. Cyprián sa zrútil do doliny neďaleko Rybieho plesa. Po páde na zem skamenel.

Aj dnes tu môžeme vidieť skalu pripomínajúcu mnícha s kapucňou. Naveky tu stráži podzemné poklady tohto kraja.

SVÄTOPLUK

Svätopluk bol najmocnejším panovníkom Veľkej Moravy. Počas jeho vládnutia dosiahla **Veľkomoravská ríša** svoj vrchol a bola významnou svetovou mocnosťou. Po jeho smrti však sláva ríše vyhasla, pretože jeho traja synovia sa začali hádať o moc. Zániku prvého spoločného štátu Slovanov žijúcich na našom území sa tak už nedalo zabrániť.

Povešť o Svätoplukových prútoch (autorsky spracované)

Knieža Svätopluk bol múdry muž. Keď cítil, že prichádza jeho čas, zavolať si k sebe svojich troch synov. Ti boli veľmi hašteriví. Stále sa hádali o to, ktorý z nich bude po otcovej smrti vládnuť.

Svätopluk ich chcel presvedčiť, že ich svornosť a vzájomná súdržnosť je viac ako záujmy každého z nich. Prikázal im, aby každý prišiel za ním s prútkom.

Svätopluk prúty zviazal dokopy. Synom prikázal, aby zväzok prútov zlomili. Nepodarilo sa ho zlomiť ani jednému z nich.

Keď im potom rozdal každý prút osobitne, bolo počuť tri silné puknutia. Rozdelené prúty zlomili. Bratia tak pochopili posolstvo svojho múdreho otca. Žiaľ, nerešpektovali ho.

MÁRIA TERÉZIA

Mária Terézia bola a dodnes je považovaná za jednu z najvýznamnejších panovníčok našej histórie. Vďačíme jej za mnoho pokrokových zmien - **reforiem**. Jednou z najdôležitejších bolo **zavedenie povinnej školskej dochádzky** pre všetky deti od 6 do 12 rokov. Mária Terézia sa však zaujímal aj o ochranu lesov, pestovanie nových plodín (kukurica, zemiaky), stála za rozmachom baníctva, zdravotníctva, armády i manufaktúr. Pre Slovákov je Mária Terézia významná aj z dôvodu, že v roku 1741 bola v Bratislave korunovaná za uhorskú kráľovnú.

LUDOVÍT ŠTÚR

Slováci v minulosti nežili v samostatnom štáte. Nemali ani vlastný spisovný jazyk, ktorým by sa dorozumievali obyvatelia vtedajšieho horného Uhorska. Kňaz **Anton Bernolák** sa pokúsil vytvoriť spisovnú reč **zo západoslovenského nárečia**. Toto nárečie však bolo málo zrozumiteľné pre väčšinu Slovákov. Potom prišiel **Ludovít Štúr** - jazykovedec, politik, spisovateľ, novinár, učiteľ. Rozhodol sa zostaviť **slovenský spisovný jazyk zo stredoslovenského nárečia**. Táto forma slovenčiny sa stala základom súčasného spisovného jazyka Slovákov. Za všetko, čo Štúr počas života pre slovenský národ urobil, mu patrí nezastupiteľné miesto v našich dejinách.

MILAN RASTISLAV ŠTEFÁNIK

Začiatok 20. storočia so sebou priniesol obrovské zmeny vo svete. Mnoho národov, medzi nimi i Slováci, sa túžilo vymaniť spod stáročnej nadvlády monarchií a vytvoriť samostatné národné štáty. Všetky snahy vyústili až do vypuknutia 1. svetovej vojny v roku 1914. Popredným dejateľom Slovákov v tomto čase bol **Milan Rastislav Štefánik** - generál, astronóm a politik. Veľkou mierou sa pričínal o to, že v roku **1918** vzniklo **Československo** - 1. spoločný štát Čechov a Slovákov. Bohužiaľ však krátko na to tragicky zahynul pri leteckom nešťastí.

TOMÁŠ GARRIGUE MASARYK

V roku **1918** vznikla Československá republika. Jej prvým prezidentom sa stal **Tomáš Garrigue Masaryk**. Medzi ľuďmi bol veľmi obľúbený a za prezidenta bol zvolený štyrikrát po sebe. Slovensko často a rád navštevoval a mal tu veľa priateľov. Čechov a Slovákov považoval za jeden národ - československý. S jeho osobou sa spája pojem **čechoslovakizmus**.

